

Özgün Araştırma

Çocuk Kitaplarında Sağlıklı Tuvalet Alışkanlığına İlişkin Unsurların İncelenmesi

Rabia Ceren Çavga¹ , Nurten Elkin²

Gönderim Tarihi: 26 Mart, 2025

Kabul Tarihi: 4 Kasım, 2025

Basım Tarihi: 31 Aralık, 2025

Özet

Amaç: Çalışmada Türkiye’deki okul öncesi döneme yönelik çocuk kitaplarında sağlıklı tuvalet alışkanlığına ilişkin unsurların incelenmesi amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntem: Araştırmanın yönteminde durum çalışması ile nitel model kullanılmıştır. Bu çalışmada 45 çocuk kitabı doküman analizi yöntemi ile incelenmiştir. Araştırma sonuçlarının yorumlanmasında içerik ve betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır.

Bulgular: Çalışmanın verilerine göre Türkiye’de yayımlanan tuvalet eğitimi içeriğine sahip ilk eserin 2014 senesinde yayımlandığı belirlenmiştir. Türkiye’de yayımlanan tuvalet eğitimi konulu çocuk kitaplarının çoğunluğunun çeviri eser olduğu tespit edilmiştir. İncelenen çocuk kitaplarında tuvalet eğitimi içerisinde ele alınan konulara yönelik en fazla yer verilen konunun ‘Altına kaçırma’ olduğu; en az yer verilen konuların ise ‘Su tasarrufu ile ‘Mahremiyet Bilinci’ olduğu belirlenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre kitaplarda en çok ele alınan duygunun mutluluk olduğu belirlenmiştir. Araştırma kapsamında incelenen kitapların yarısından daha azının tuvalet eğitimi alan karakterin sorular sorduğu tespit edilmiştir.

Sonuç: Çocukların sağlıklı tuvalet alışkanlıklarını kazanmaları için verilen tuvalet eğitimlerinin nitelikli olması konusunda yayımlanan kitapların, çocukların gelişimlerine olumlu katkı sağlaması için uzman görüşüyle incelenerek daha kapsamlı çalışmalara ihtiyaç olduğu düşünülmektedir. Ayrıca bu dönemde yine ailelerin sağlık çalışanlarından da gerekli eğitim ve danışmanlıkları almaları da sürecin sağlıklı tamamlanması açısından son derece önemlidir.

Anahtar Kelimeler: çocuk kitapları, okul öncesi, tuvalet eğitimi

¹**Rabia Ceren Çavga (Sorumlu Yazar).** (İstanbul Gelişim Üniversitesi, Şehit Jandarma Komando, Cihangir, J. Kom. Er Hakan Öner Sk. No:1, 34310 Avcılar/İstanbul, Tel No: 0212 422 70 00, e-posta: rcates@gelisim.edu.tr, ORCID: 0009-0004-4236-183X)

²**Nurten Elkin.** (İstanbul Gelişim Üniversitesi, Şehit Jandarma Komando, Cihangir, J. Kom. Er Hakan Öner Sk. No:1, 34310 Avcılar/İstanbul, Tel No: 0212 422 70 00, e-posta: nelkin@gelisim.edu.tr, ORCID: 0000-0002-9470-2702)

An Analysis of Elements Related to Healthy Toilet Habits in Children's Books

Rabia Ceren Çavga¹ , Nurten Elkin²

Submission Date: March 26th, 2025 **Acceptance Date:** November 4th, 2025 **Pub. Date:** December 31st, 2025

Abstract

Objectives: The study aims to examine elements related to healthy toilet habits in children's books for the preschool period in Türkiye.

Materials and Methods: A case study design with a qualitative approach was employed. In this study, 45 children's books were analyzed using document analysis. Content and descriptive analysis methods were used to interpret the research findings.

Results: According to the study data, the first work published in Türkiye containing toilet education content appeared in 2014. It was determined that the majority of Turkish toilet-education-themed children's books are translations. Among the topics addressed in the examined books concerning toilet education, the most frequently covered topic was "Accidents of wetting," while the least covered topics were "Water conservation" and "Awareness of privacy." The findings indicate that the most commonly addressed emotion in the books is happiness. It was found that less than half of the books featured a toilet-education-related character asking questions.

Conclusion: Regarding the quality of toilet education provided to help children develop healthy toilet habits, there is a need for more comprehensive studies that review published books with expert input to ensure a beneficial impact on children's development. Additionally, it is of utmost importance that families also obtain the necessary education and guidance from health professionals during this period to ensure the healthy completion of the process.

Keywords: *children's books, preschool, toilet training*

¹**Rabia Ceren Çavga (Corresponding Author).** (Istanbul Gelisim University, Şehit Jandarma Komando, Cihangir, J. Kom. Er Hakan Öner St. No:1, 34310 Avcılar/İstanbul, Phone Number: +90212 422 70 00, e-mail: rcates@gelisim.edu.tr, ORCID: 0009-0004-4236-183X)

²**Nurten Elkin.** (Istanbul Gelisim University, Şehit Jandarma Komando, Cihangir, J. Kom. Er Hakan Öner St. No:1, 34310 Avcılar/İstanbul, Phone Number: 0212 422 70 00, e-mail: nelkin@gelisim.edu.tr, ORCID: 0000-0002-9470-2702)

Giriş

Sağlıklı tuvalet alışkanlığının kazandırılması, idrar ve dışkılama fonksiyonlarının bağımsız olarak gerçekleştirebilmesi olarak tanımlanmaktadır (Mota ve Barros, 2008; Netto ve diğerleri, 2020). Tuvalet alışkanlıklarının sağlıklı olarak gerçekleşmesi; anatomik, nörolojik, fizyolojik ve davranışsal faktörlerin etkileşim halinde olması ile gerçekleşmektedir (de Carvalho Mrad ve diğerleri, 2021; Vermandel, 2008;). Sağlıklı tuvalet alışkanlıklarının kazanılmasında çocuğun büyümesi ve olgunlaşması faktörleri önem kazanmaktadır (Netto ve diğerleri, 2020). Fiziksel gelişim açısından çocukların tuvalet eğitimine 18-24. aydan sonra başlamasının çocukların sağlıklı tuvalet alışkanlıkları kazanmasında en uygun dönem olduğu belirtilmektedir (Çetin ve diğerleri, 2020). Buna karşın her çocuk için bireysel farklılıklar göstermesi nedeniyle tuvalet eğitimi için ideal yaş farklılık göstermektedir (Choby ve George, 2008).

Tuvalet eğitimi çocukların gelişimi için zorlu konular arasında yer almaktadır. Tuvalet eğitimini kolaylaştırıcı unsur olarak çocuk kitapları yer almaktadır (Işıtan, 2016; Yaralı ve Ateş, 2023). Bu çalışmada Türkiye'deki okul öncesi döneme yönelik tuvalet alışkanlıklarını içeren tuvalet eğitimi konulu çocuk kitaplarının incelenmesi amaçlanmıştır.

Ebeveyn Tutumlarının Önemi

Ebeveynlerin çocuklarından aldıkları geri dönütlerle tuvalet eğitimine hazır olduğuna karar vermeleri gerekmektedir (Choby ve George, 2008). Tuvalet eğitimi sırasında ailenin korku gibi olumsuz duygular ile ceza uygulamasının tuvalet reddine yol açtığı belirtilmektedir (Çetin ve diğerleri, 2020). Çocukların sergilemesi istenen olumlu alışkanlıkların kazanılması için çocuklara iyi bir rol model olunması gerekmektedir (Dinçer ve diğerleri, 2017). Ebeveynlerinin aşırı koruyucu tutumlarının sonucunda genellikle çocuklarına sorumluluk vermeyerek çocuklarının öz bakım becerileri konusunda yaşlılarından geri bir gelişim göstermelerine neden olmaktadır (Erkan, 2023). Sağlıklı tuvalet eğitiminin gerçekleşmesi; temizliğini yapabilme, giysilerini çıkarabilme ve giyebilme vb. gelişimsel aşamaları içermektedir (Baird ve diğerleri, 2019; Bayer, 2015). Sağlıklı tuvalet alışkanlığı kazandırma sürecinde etkili iletişim becerilerine dikkat edilmesi uygulanan eğitimin olumlu sonuçlar vermesine katkı sağlamaktadır (Yıldırım ve diğerleri, 2020). Bu bağlamda Bolat (2015) araştırmasında ebeveynlerin tuvalet eğitimine başlayacak diğer ebeveynlere bu eğitimi verirken sabırlı olmalarını, kitaplardan yararlanmalarını önerdiklerini belirtmiştir.

Çocuk Kitaplarının Ebeveyn Rehberliğindeki Etkisi

Ebeveynlerin çocuklarının tuvaletle ilgili sordukları soruları doğru bir şekilde cevaplamaları ve yönlendirmeleri gerekmektedir (Baird ve diğerleri, 2019; Choby ve George, 2008; Erkan, 2023). Bu nedenle ebeveynlerin ve çocukların kitapların rehberliğinde bu süreci yönetmesi çocuğun gelişimini olumlu yönde destekleyecektir (Yaralı ve Ateş, 2023). Çocukların tuvalet eğitimi, mahremiyet ve cinsellikle ilgili sorularının cevaplanması ve ebeveynlerin bu sürece rehber olabilmesinde çocuk kitapları değerli bir araç olarak belirtilmektedir (Hassamancıoğlu ve Ceylan, 2023).

Çocukların sağlıklı gelişimi için zorlu konular arasında yer alan mahremiyet, tuvalet eğitimi gibi konularla çocukların baş etmelerine yardımcı olmak amacıyla çocuk kitapları kullanılmaktadır (Işıtan, 2016; Yaralı ve Ateş, 2023). Buna karşın Bolat (2015) araştırmasında tuvalet eğitimi konusunda 20 ebeveynden sadece ikisinin kitaplardan yararlandığını belirtmiştir. Alan yazında resimli çocuk kitabının tuvalet eğitimi davranışının başarısını olumlu yönde etkilediğini göstermektedir (Hayati ve Suparno, 2020). Bu çalışmada Türkiye'deki okul öncesi döneme yönelik tuvalet alışkanlıklarını içeren tuvalet eğitimi konulu çocuk kitaplarının incelenmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda 2014–2023 yılları arasında Türkçe baskısı yayımlanan ve baskısı devam eden tuvalet alışkanlıkları konulu 45 çocuk kitabı incelenmiştir. Yayımlanan tuvalet eğitimi konulu çocuk kitaplarının incelenmesinin daha sonraki yayınlanacak çocuk kitapları için ve akademik çalışmalar için yol gösterici olacağı düşünülmektedir. Buna ek olarak yapılan çalışmanın ebeveynlerin tuvalet eğitimi konusunda rehber olarak çocuk kitaplarından yararlanmalarının önemini vurgulayacağı düşünülmektedir. Araştırma kapsamında aşağıdaki alt problemlere cevap aranmaktadır.

1. Çocuk kitaplarında tuvalet eğitime yönelik değişkenler nelerdir?

2. Tuvalet eğitimi konulu çocuk kitaplarında çocukların tuvalet eğitime yönelik sordukları sorular nelerdir?

3. Çocuk kitaplarında tuvalet eğitimi hangi ana karakter üzerinden anlatılmaktadır?

4. Çocuk kitaplarında tuvalet eğitiminin ilişkilendirildiği duygular nelerdir?

Sonuç olarak, çocuklar için zorlu konular arasında yer alan tuvalet alışkanlıklarının kazanımında kitapların çocuklara ve ailelere rehberlik etmesi büyük önem taşımaktadır. Yapılan araştırmalar sonucunda tuvalet konulu çocuk kitaplarının sayısı yıllara göre artmaktadır. Bu bağlamda artışta olan çocuklarının niteliğinin incelenmesi önem arz etmektedir. Alan yazın incelendiğinde ailelerin kitapları rehber olarak kullanmasının öneminin giderek arttığı belirtilmektedir. Bu bağlamda okul öncesi döneme yönelik tuvalet alışkanlıklarını içeren tuvalet eğitimi konulu çocuk kitaplarının incelenmesine yönelik çalışmalar yapılmalıdır.

Gereç ve Yöntem

Araştırmanın Modeli

Çocuklara yönelik kitaplarda sağlıklı tuvalet eğitimi alışkanlıkları olgusu, nitel araştırma yöntemi içerisinde yer alan durum çalışması yöntemi ile incelenmiştir (Merrriam, 2013). Bu çalışmadaki durum, çocuk kitaplarında sağlıklı tuvalet eğitimi alışkanlıkları kavramının ele alınış biçimi olarak belirlenmiştir.

Çalışma Grubu

Çalışmanın inceleme nesnelerini, 2014–2023 yılları arasında Türkçe baskısı yayımlanan sağlıklı tuvalet eğitimi alışkanlıkları konulu çocuk kitapları oluşturmaktadır. Araştırmada amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Veri Toplama Araçları

Araştırmada doküman analizi yöntemi uygulanmıştır. Doküman analizi, incelenmesi amaçlanan kavramlara yönelik bilgi içeren yazılı araçların analizi olarak belirtilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Araştırmanın amaçlı örnekleme ölçütleri, okul öncesi dönem için hazırlanan çocuk kitabı olması, Türkçe baskısının olması, baskının devam ediyor olması ve konusunun sağlıklı tuvalet eğitimi alışkanlıklarını içermesi olarak belirlenmiştir. Araştırmacı tarafından kitapların orijinallerine çocuk kütüphanelerinden ulaşılmaya çalışılmış, kütüphanede bulunamayan tuvalet konulu kitaplar araştırmacı tarafından satın alınmıştır. Baskısına ulaşılamayan kitaplara ise YouTube sesli kitap videolarından erişim sağlanmıştır. Araştırmada elde edilen veriler betimsel analiz ve içerik analizi tekniği ile analiz edilmiştir. Betimsel analiz yönetiminde veriler, araştırma öncesinde tespit edilen temalar yoluyla sunulmaktadır. Araştırmada incelenen çocuk kitaplarında tuvalet eğitime yönelik değişkenler Önen (2012) ve Yaralı ve Ateş (2023) araştırmasından uyarlanarak oluşturulmuştur. Önen (2012) araştırmasında; aile tipi, tuvalet tipi, tuvalet eğitime başlama mevsimi, gelir düzeyi, ev tipi, yaşanan olay ve uygulanan eğitim olarak ele alınan 7 boyut inceleme formu olarak ele alınmaktadır. Yaralı ve Ateş (2023) araştırmasında; ilgili konunun ilişkilendirildiği duygu, konu kapsamında çocukların sorduğu sorular, çocuk kitaplarında yer alan karakterler olarak 3 boyut inceleme formuna eklenmiştir. Bu kriterleri içeren 45 çocuk kitabı araştırma kapsamında analize alınmıştır.

Verilerin Analizi

Çalışmanın analizi için betimsel analiz ve içerik analizi yapılmıştır. Tuvalet eğitimi içerisinde ele alınan konular, tuvalet eğitimi veren kişi tuvalet eğitimi alan kişi içerik analizi ile oluşturulurken, tuvalet tipi betimsel analiz yöntemi ile Önen (2012) çalışmasından

alınmıştır. İlgili konunun ilişkilendirildiği duygu, konu kapsamında çocukların sorduğu sorular başlıkları Yaralı ve Ateş (2023) araştırmasından alınmıştır.

Araştırma kapsamında tuvalet alışkanlıkları konulu 45 çocuk kitabı incelenmiştir. Yaralı ve Ateş (2023) araştırmasında; Araştırma kapsamında yapılan içerik analizi metin içeriklerindeki ortak yönleri tespit ederek, önemli olan içerikleri anlamlandırarak, gruplandırarak ve genelleştirerek bir çıkarımda bulunmak amacıyla yapılmıştır. İçerik analizinde, benzer konularda yer alan verileri kavramlar ve kodlar yoluyla birleştirerek yorumlanmaktadır. Çalışmada kitapların özellikleri, kitaplarda kullanılan ifadeler ve karakterler bu yolla incelenmiştir. Bu çalışmada elde edilen bulgular, frekans ve yüzde olarak ifade edilmiştir.

Araştırma kapsamında öncelikle, kitapların sistematik bir şekilde incelenmesini sağlamak için Önen'in (2012) ve Yaralı ve Ateş (2023) araştırmasından uyarlanarak inceleme formu oluşturulmuştur. Bu formun ana başlıkları; aile tipi, tuvalet tipi, tuvalet eğitime başlama mevsimi, gelir düzeyi, ev tipi, yaşanan olay ve uygulanan eğitim Önen (2012) araştırmasından; ilgili konunun ilişkilendirildiği duygu, konu kapsamında çocukların sorduğu sorular başlıkları Yaralı ve Ateş (2023) araştırmasından alınmıştır. İncelenen bir çocuk kitabı biri tıp alanında doktor öğretim üyesi diğeri çocuk gelişimi alanında araştırma görevlisi olmak üzere iki araştırmacı tarafından birbirinden bağımsız bir şekilde detaylı bir şekilde incelenmiştir. Yapılan inceleme sonrasında araştırmacıların belirlediği maddeler konusunda görüş birliği ve görüş ayrılığı olan maddeler tespit edilmiştir. Miles ve Huberman'ın (1994) formülü $[(\text{Güvenirlik} = \text{görüş birliği} / (\text{görüş birliği} + \text{görüş ayrılığı}) \times 100)]$ kullanılarak %91,6 oranında güvenilirlik olduğu belirlenmiştir (Miles ve Huberman, 2015). Araştırmacılar arasında görüş ayrılığı olan maddeler için uzlaşmaya varıldıktan sonra araştırma kapsamında incelenen tüm kitaplar bir araştırmacı tarafından analiz edilmiştir. Araştırmanın geçerlik ve güvenilirliğinin gerçekleşmesi amacıyla tablolar yorumlanırken kitap içeriklerinden örneklere ve atıflara yer verilmiştir.

Bulgular

Bu bölümde araştırma kapsamında cevap aranan sorular tablolar halinde sunulmuştur. Sağlıklı tuvalet alışkanlıklarının kazanımı için gerekli olan tuvalet eğitimi konulu çocuk kitaplarının orijinal dili, orijinal ilk baskı yılı, Türkçe ilk baskı yılı ve yayınevine ilişkin bulgular Tablo 1'de yer verilmektedir.

Tablo 1. İncelenen Çocuk Kitaplarının Künyesine İlişkin Bulgular

Çocuk Kitapları	Kod	Kitabın Orijinal Dili	Orijinal İlk Baskı	Türkçe İlk Baskı	Türkçe Yayınevi
Minik Elifin Tuvalet Eğitimi Conni geht aufs Töpfchen	K1	Almanca	2017	2019	Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları
Teo' nun Kaka Kitabı	K2	Türkçe	2016	2016	Bilgi Çocuk Kitapları
Minik Kızlar İçin Tuvalet Eğitimi Buku Potty For Boys ve Girls: Aku Bisa Ke Toilet Sendiri	K3	Endonezce	2010	2020	Teleskop Popüler Bilim
Minik Erkekler İçin Tuvalet Eğitimi Buku Potty For Boys ve Girls: Aku Bisa Ke Toilet Sendiri	K4	Endonezce	2010	2020	Teleskop Popüler Bilim
Kaka Hakkında Bildiğim Her Şey Everything I Know About Poop	K5	İngilizce	2018	2018	Tekir Kitap
Tavşancan ile Faresu - Küçük Su Birikintisi Pip and Posy the little puddle	K6	İngilizce	2013	2022	Hep Kitap
Kaka Yaparken Acııyor! It hurts when poop!	K7	İngilizce	2007	2016	Okuyan Koala - Çocuk Dizisi
Ece Tuvalet Eğitimi	K8	Türkçe	2016	2016	Smarteach
Güle Güle Kakalar Tris Tras – Adiós Cacas Adiós	K9	İspanyolca	2008	2016	Altın Kitaplar - Miniklerin Dünyası Dizisi
Lazımlık Le Pot ça sert a quoi?	K10	Fransızca	2008	2018	1001 Çiçek Kitaplar
Kaptan Mumu'nun Tuvalet Kitabı Pirate Pete's Potty	K11	İngilizce	2009	2016	Pearson Education Yayıncılık
Prenses Lulu'nun Tuvalet Kitabı Princess Polly's Pooty	K12	İngilizce	2009	2016	Pearson Çocuk Kitapları
Anne Bitti!-Üzümün Tuvalet Kitabı	K13	Türkçe	2019	2019	Kumdan Kale Yayınları
Tavşi'nin Lazımlığı	K14	Türkçe	2021	2021	Doğan Egmont Yayıncılık
Sakın Oraya Yapma! Don't go there!	K15	İngilizce	2019	2020	Abm Yayınevi
Hayvanlar Ve Lazımlıkları Cada hayvan con su pisuvarı	K16	İspanyolca	2018	2018	A7 Kitap

Tablo 1. İncelenen Çocuk Kitaplarının Künyesine İlişkin Bulgular (devamı)

Çocuk Kitapları	Kod	Kitabın Orijinal Dili	Orijinal İlk Baskı	Türkçe İlk Baskı	Türkçe Yayınevi
Gidiyorum! Voy!	K17	İspanyolca	2015	2019	Yapı Kredi Yayımları
Cup Çiş Kaka	K18	Türkçe	2021	2021	Masalperest
Senin Kakan Nasıl? Drôle de caca	K19	Fransızca	2022	2022	Pötikare
Çağlar'ın Tuvalet Eğitimi İlk Okuma Kitabım	K20	Almanca	2022	2023	İş Bankası Kültür Yayımları
Max Geht Auf Klo	K21	İngilizce	2021	2022	Dikkat Atölyesi Yayımları
Sevimli Kuzu Kırpık ile Tuvalet Eğitimi Kakaloji	K22	Türkçe	2020	2020	Turta Kitap
Kakazoo	K23	Türkçe	2020	2020	Turta Kitap
Kakademi	K24	Türkçe	2020	2020	Turta Kitap
Cırt Cırtlı Tuvalet Eğitimi Kitabım	K25	Türkçe	2022	2022	Yükselen Zeka
Tuna Tuvalet Eğitimine Başlıyor	K26	Türkçe	2020	2020	İş Bankası Kültür Yayımları
Yusuf Tuvalet Eğitimi Alıyor	K27	Türkçe	2021	2021	Cezve Çocuk Yayımları
En Havalı Kaka Benimki	K28	Türkçe	2020	2020	Doğan Egmont Yayıncılık
Loulou Bebek Bezini Bıraktı	K29	Fransızca	2013	2014	Dstil Tasarım Yayımları
Bravo, Loulou ne met plus de coches!,	K30	İngilizce	2007	2017	Beta Kids Yayımları
Uzaylılar Don Sever Aliens Love Underpants!	K31	İngilizce	2013	2016	Beta Kids Yayımları
Korsanlar Don Sever Pirates Love Underpants	K32	İngilizce	2008	2021	Sola Kidz
Leo Tuvalet Gitmeyi Öğreniyor	K33	İngilizce	2009	2022	Mabel Çocuk
Liam Goes Poo in the Toilet: A Story about Trouble with Toilet Training (Lovable Liam)	K34	İngilizce	2018	2022	Sabri Ülker Vakfı
Bezine Bakabilir Miyim? Bezden Lazımlığa Tuvalet Eğitimi	K35	Türkçe	2021	2021	Tolstoy Yayıncılık
Peek-a-Poo What's in Your Diaper?					
Neden Kaka Yaparım? Why Do I Poo?					
Robotlar Kaka Yapamaz					

Tablo 1. İncelenen Çocuk Kitaplarının Künyesine İlişkin Bulgular (devamı)

Çocuk Kitapları	Kod	Kitabın Orijinal Dili	Orijinal İlk Baskı	Türkçe İlk Baskı	Türkçe Yayınevi
Leyla Koş Tuvalete	K36	Türkçe	2021	2021	Çocuk Akademi
Tuvalet Eğitimi 2 yaş	K37	Türkçe	2021	2021	Beyaz Panda Yayımları
Yatağını Islatan Kanarya Mamie Poule raconte - Le Canari qui faisait pipi au nid	K38	Fransızca	2011	2016	1001 Çiçek Yayımları
Tuvalette Kim Var? Who's In The Loo?	K39	İngilizce	2006	2018	Mikado Yayımları
Pofi- Benim Tuvaletim Geldi	K40	Türkçe	2019	2019	Sincap Kitap
Sen Hazırsan Başlıyoruz Bezden Tuvalete Yolculuk	K41	Türkçe	2023	2023	Uçan Fil Yayımları
Bir Bez Bırakma Hikayesi	K42	Türkçe	2016	2016	Gün Yayıncılık
Çişim Geldiii! I Have To Go	K43	İngilizce	2010	2020	Nota Bene Yayımları
Lazımlığına Bakabilir Miyim? - Lazımlıktan Tuvalet Eğitimi Peek-a-Poo What's in Your Diaper?	K44	İngilizce	2010	2022	Mabel Çocuk
Elveda Bez Merhaba Tuvalet	K45	Türkçe	2023	2023	Mabel Çocuk

Tablo 1 incelendiğinde, Türkiye’de tuvalet alışkanlıkları konulu 45 çocuk kitabına ulaşıldığı görülmektedir. Kriterlere sahip çocuk kitapları araştırıldığında Türkiye’de çocuk kitabı olarak sağlıklı tuvalet eğitimi alışkanlıkları konusunu içeren ilk kitabın 2016 senesinde yayımlandığı belirlenmiştir. Bu kitaplar; “Teo’nun Kaka Kitabı, Ece Tuvalet Eğitimi ve Bir Bez Bırakma Hikayesi” kitapları olduğu belirlenmiştir. Bu konudaki kitaplarda en fazla çevirisi yapılan dilin İngilizce olduğu görülmektedir. İngilizceden sonra sırasıyla en çok Fransızca ve Almanca çeviri yapıldığı belirlenmiştir. En az çevirisi yapılan diller ise İspanyolca ve Endonezce olmuştur. Tablo 1’e göre çevirisi yapılan bu konudaki ilk çocuk kitabının 2006 yılında basıldığı, Türkiye’de ise 2018 yılında yayımlandığı görülmektedir. Bu açıdan Türkiye’deki tuvalet konulu çocuk kitaplarının uzun bir geçmişi olmadığı söylenebilir. Tablo 2’de, incelenen çocuk kitaplarının özellikleri, çeviri, telif ve yayımlandığı yıl açısından sunulmuştur.

Tablo 2. İncelenen Çocuk Kitaplarının Çeviri ve Telif Durumu ile Yılların Frekansına İlişkin Bulgular

Kitabın Özellikleri	Kod	f	%
Yayın Türü			
Çeviri	K1,K3,K4,K5,K6,K7,K9,K10,K11,K12,K15, K16,K17,K18,K20,K21,K29,K30,K31,K32,K 33,K34,K38,K39,K43,K44	26	57,77
Telif	K2,K8,K13,K14,K19,K22,K23,K24,K25,K26, K27,K28,K35,K36,K37,K40,K41,K42,K45	19	42,22
Yayımlandığı Yıllar			
2007-2012		0	0
2013-2018	K2,K5,K7,K8,K9,K10,K11,K12,K16,K29,K3 0,K31,K38,K39,K42	15	33,33
2019-2024	K1,K3,K4,K6,K13,K14,K15,K17,K18,K19,K 20,K21,K22,K23,K24,K25,K26,K27,K28,K32 ,K33,K34,K35,K36,K37,K40,K41,K43,K44,K 45	30	66,66

Tablo 2 incelendiğinde, tuvalet alışkanlığı konulu çocuk kitaplarında çeviri kitapların sayısının 26, telif eser sayısının ise 19 olduğu belirlenmiştir. İncelenen çocuk kitaplarının en fazla yayımlandığı yılın 30 kitap ile 2019-2024 yılları arasında olduğu görülmektedir. 2013-2018 yılları arasında 15 kitap yayımlandığı, 2007-2012 yılları arasında ise hiç Türkçe baskı yapılmadığı belirlenmiştir. Tablo 3'te incelenen çocuk kitaplarında tuvalet eğitimi içerisinde ele alınan değişkenler yer almaktadır.

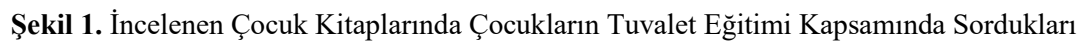
Tablo 3 incelendiğinde çocuk kitaplarında tuvalet eğitimi içerisinde ele alınan konulara yönelik en fazla yer verilen konunun 13 kitap ile 'Altına kaçırma' olduğu en az yer verilen konuların ise 'Su tasarrufu ile 'Mahremiyet Bilinci' olduğu görülmektedir. 'Alt kaçırma' konusundan sonra sırasıyla 'Öz bakım becerileri, bezi bırakmaya hazır olma, çocuğa iyi bir model olma, sindirim ve boşaltım sistemi hakkında bilgi verme, beslenmenin önemi, uygun kıyafet seçimi, tuvalet küçültücü basamak kullanımı ve ekolojik denge' yer almaktadır.

Tablo 3'e göre çocuk kitaplarında tuvalet eğitimi veren kişi kategorisinde eğitimi en fazla veren kişinin 'Diğer (Hayvanlar- Hayali Karakter)' eğitimi en az veren kişinin 'Baba' ve 'Doktor' olduğu belirlenmiştir. 'Tuvalet eğitimi veren kişi' sırasıyla 'Diğer (Hayvanlar- Hayali Karakter)', 'Anne-Baba', 'Anne' ve 'Çocuk' olduğu belirlenmiştir.

Tuvalet eğitimi alan kişi değerlendirildiğinde bulguların, altı başlık altında incelendiği belirlenmektedir. Bu karakterler 15 kitap ile en fazla erkek çocuk aracılığıyla anlatıldığı, sırasıyla 11 kitap ile hayvanlar, sekiz kitap ile kız çocuk, beş kitap ile hayal ürünü karakterler dört kitap ile erkek ve kız çocuk ve iki kitap ile cinsiyet özelliklerinin belirgin verilmediği karakterler üzerinden anlatıldığı belirlenmiştir.

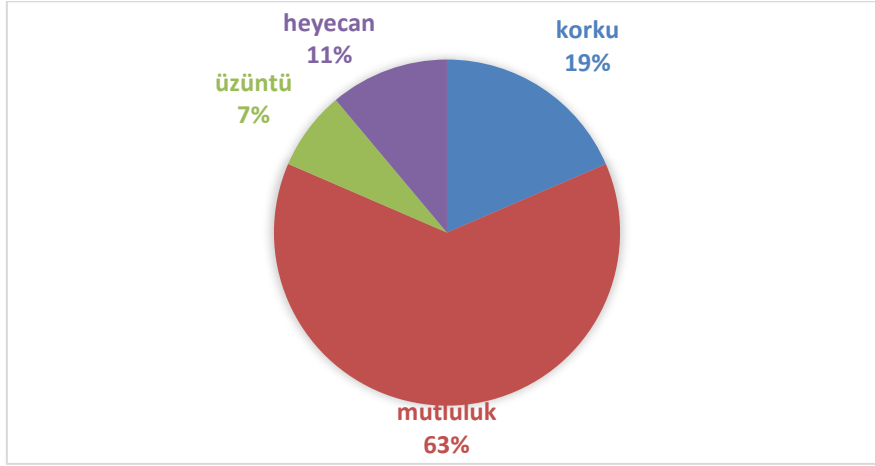
Tablo 3. İncelenen Çocuk Kitaplarında Tuvalet Eğitimi İçerisinde Ele Alınan Değişkenler

	Kod	f	%
Tuvalet eğitimi içerisinde ele alınan konular			
Altına kaçırma	K1, K6, K11, K12, K13, K14, K26, K29, K33, K36, K38, K43, K45	13	28,88
Beslenmenin önemi	K7, K24, K34, K41	4	8,88
Öz bakım becerileri	K5, K8, K11, K12, K20, K21, K25, K33, K37, K40, K45	11	24,44
Uygun kıyafet seçimi	K1, K14, K33	3	6,66
Çocuğa iyi bir model olma	K1, K2, K11, K12, K18, K26, K27, K36	8	17,77
Tuvalet küçültücü, basamak kullanımı	K25, K26, K27	3	6,66
Sindirim ve boşaltım sistemi hakkında bilgi verme	K2, K7, K22, K34, K41, K45	6	13,33
Su tasarrufu	K8	1	2,22
Ekolojik denge	K23, K28	2	4,44
Bezi bırakmaya hazır olma	K1, K11, K12, K16, K17, K19, K25, K26, K27, K36, K42	11	24,44
Mahremiyet Bilinci	K40	1	2,22
Tuvalet eğitimi veren kişi			
Anne	K1, K8, K11, K12, K18, K26, K35	7	15,55
Baba	K9	1	2,22
Anne- Baba	K2, K3, K4, K20, K27, K29, K33, K43, K45	9	19,99
Diğer (Hayvanlar- Hayali Karakter)	K6, K7, K13, K14, K22, K23, K24, K30, K31, K41, K42, K44	12	26,66
Yok	K5, K17, K19, K21, K25, K32	6	13,33
Çocuk	K15, K16	2	4,44
Doktor	K7	1	2,22
Tuvalet eğitimi alan kişi			
Erkek çocuk	K2, K4, K5, K8, K9, K11, K13, K16, K19, K20, K25, K26, K27, K32, K33	15	33,33
Kız çocuk	K1, K3, K12, K15, K18, K36, K42, K43	8	17,77
Erkek ve kız çocuk	K7, K35, K37, K45	4	8,88
Hayal ürünü karakter	K22, K23, K24, K30, K31	5	11,11
Hayvanlar	K6, K10, K14, K17, K21, K28, K38, K39, K40, K41, K44	11	24,44
Cinsiyet özelliklerinin belirgin verilmediği karakter	K29, K34	2	4,44
Tuvalet Tipi			
Lazımlık	K1, K3, K4, K6, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K16, K17, K19, K20, K21, K29, K35, K42, K44, K45	20	44,44
Klozet	K2, K3, K4, K5, K7, K8, K15, K18, K22, K23, K24, K25, K26, K27, K32, K33, K34, K36, K37, K39, K40, K41, K45	23	51,11
Türk Tipi (Alaturka)	-	0	0
Belirtilmemiş	K28, K30, K31, K38, K43	5	11,36

Şekil 1 incelendiğinde çocuk kitaplarında çocukların tuvalet eğitimi kapsamında en fazla sordukları sorunun 3 kitap ile ‘Kakalar nereye gidiyor?’ sorusu olduğu belirlenmiştir. Çocukların tuvalet eğitimi kapsamında sordukları sorular sırasıyla ‘Tuvaletimizi yapmak zorunda mıyız?, Kaka nereden geliyor? Anne baba biz (kakalar) nereden geldik?, Şimdi ne yapacağım? (Çiş yaptıktan sonra), Neden bazı kakalar yumuşakken bazıları sert bazıları sosis gibiymiş bazıları top şeklindeydi?, Nasıl kaka yapıyoruz?, Bezim yokken ne yapacağım?, Bu kadar kakaya ne oluyor? ve ‘Bir hayvanın kakası diğer hayvanlar için besin kaynağı olabilir mi?’ olmak üzere toplamda dokuz soru sorulduğu belirlenmiştir.

809

Şekil 2. Çocuk Kitaplarında Tuvalet Alışkanlıklarının İlişkilendirildiği Duygu ile İlgili Bulgular

Şekil 2 incelendiğinde çocuk kitaplarında tuvalet alışkanlıklarının ilişkilendirildiği duygu ile ilgili bulguların dört kategori çerçevesinde incelenmektedir. Kitaplarda ele alınan duyguların sırasıyla mutluluk, korku, heyecan ve üzüntü olduğu görülmektedir. En çok ele alınan duygunun 17 kitap ile “Mutluluk” olduğu belirlenirken en az ele alınan duygunun iki kitap ile “Üzüntü” olduğu gözlenmiştir.

Tartışma ve Sonuç

Yapılan araştırmada Türkiye’de basılmaya devam eden tuvalet alışkanlığı konulu içeriğe sahip çocuk kitaplarında telif eserlerden daha fazla çeviri eserlerin yer aldığı belirlenmiştir. Bu kapsamda çalışmaya 45 çocuk kitabı dâhil edilmiş ve çeviri kitapların telif eserlere göre daha fazla olduğu görülmüştür. Yaralı (2023) araştırmasında mahremiyet eğitimi konulu ilk çeviri kitabının 1994 yılında, ilk telif eserinin ise 2000 yılında yayımlandığını belirlemiştir. Güzelyurt’un (2020) cinsel eğitim ve cinsel istismar konulu çocuk kitaplarını incelediği araştırmasında mahremiyet eğitimi konulu çocuk kitaplarını incelediği araştırmasında çeviri kitap sayısının telif eserlerden daha fazla olduğu ortaya çıkmıştır. Araştırma kapsamında incelenen konudaki ilk çocuk kitabının 2016 yılında yayımlanmış olması ve 21. yüzyıla kadar bu konuda bir esere rastlanmaması tuvalet konulu kitapların öneminin geç anlaşılacak geçmişinin çok eskiye dayanmadığını göstermektedir. Türkiye’ de gelişim için önemli konuları içeren çocuk kitapları incelendiğinde çeviri kitap sayılarının daha fazla olması kültürel farklılıklar konusunu gündeme getirmektedir. Tuvalet eğitimi sürecinde olan çocuğun tuvalet alışkanlıklarını kazanmasında büyüdüğü aile ortamı ve kültür etkileyici faktörler arasında bulunmaktadır (Karaduman, 2021). Bu nedenle çocuk kitaplarında özel

konular arasında yer alan tuvalet eğitimi içeriğine sahip çocuk kitaplarının yayımlandığı kültüre özgü bir içeriğe sahip olması önemli görülmektedir (Işıtan, 2016; Mota ve Barros, 2008).

Araştırma sonucunda çocukların tuvalet alışkanlıklarını kazanmasında çocuk kitaplarında en az yer verilen konulardan biri ‘Su tasarrufu’ olduğu belirlenmiştir. Gelecek nesiller için temiz su kaynaklarının bilinçli tüketimi konusunda su tasarrufunun farkındalığının artırılması önemli görülmektedir. Çocukların çevreleriyle etkileşimleri sonucunda su tasarrufu ile ilgili konularda doğru davranışları kazanarak su tasarrufu bilinci geliştirdikleri belirlenmiştir (Ursavaş ve Aytar, 2018). Çocuklarda tuvalet alışkanlıklarının kazanımı sürecinde yer alan sifonu gereksiz kullanmama ve el yıkama aşamasında musluğu uzun süre açık bırakmaması gerektiği vurgusu yapılması su tasarrufu açısından önem arz etmektedir (Uslu ve Yaman, 2021). Bu sebeple çocukların çevrelerinde yer alan çocuk kitaplarında su tasarrufu konusunun yer alması bu öğrenme sürecinin niteliğini artıracaktır. Çocukların tuvalet alışkanlıklarını kazanmasında çocuk kitaplarında en az yer verilen bir diğer konu ise ‘Mahremiyet Bilinci’ olduğu belirlenmiştir. Çocukların tuvalet alışkanlıklarının kazanımı sırasında mahremiyet eğitimi kritik bir dönemdir (Çalışkan, 2019; Diler, 2014). Çocuklarda sağlıklı tuvalet alışkanlıklarının kazanım sürecinin başlamasıyla birlikte mahremiyet kavramı, çocuk ve aileyle birlikte kazanılmaya başlanmaktadır. Çocuklara okul öncesi dönemde tuvalet ve banyo gibi özel alanlara girerken izin alınması gerektiğinin öğretilmesi ve tuvalete girdiklerinde tuvaletin kapısının açık bırakılmaması gerektiğinin öğretilmesi mahremiyet bakımından önemlidir (Çalışkan, 2019). Bu sebeple tuvalet eğitimi konulu çocuk kitaplarında kritik öneme sahip mahremiyet bilincinin yer alması önemli görülmektedir.

Araştırmada Türkiye’deki okul öncesi döneme yönelik tuvalet alışkanlıklarını içeren tuvalet eğitimi konulu çocuk kitaplarının incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda sağlıklı tuvalet alışkanlıkları konulu çocuk kitaplarında tuvalet eğitimi için etkili olan faktörler, tuvalet eğitimi içerisinde ele alınan konular, çocukların tuvalet eğitimi kapsamında sordukları sorular, tuvalet eğitiminin hangi ana karakter üzerinden anlatıldığı, tuvalet eğitiminin ilişkilendirildiği duygular ve incelenen çocuk kitaplarında yer alan karakterler incelenmiştir. İncelenen çocuk kitaplarının çoğunluğunda tuvalet eğitiminin mutluluk duygusu ile ilişkilendirildiği bulunmuştur. Bunun yanı sıra mutluluktan sonra en çok işlenen duygunun ‘korku’ olduğu belirlenmiştir. Mahremiyet eğitimi vb. çocuğun gelişiminde kritik önem taşıyan konuların korku ile ilişkilendirilerek sunulmasının çocuk için verimli bir eğitim süreci olmadığı yapılan çalışmalarda belirtilmektedir (Güneş, 2014). Tuvalet eğitimi mahremiyet ile ilgili duygu ve davranışları kapsamaktadır. Bireyin öğrenmeyi gerçekleştirebilmesi için duygusal

becerilerinin de gelişmesi gerekmektedir (Diler, 2014). Çocuğun hisleri çevresinden gelen tepkilerle şekillenerek korku, mutluluk gibi kavramları öğrenmektedir (Kayhan Aktürk, 2015). Bu bağlamda tuvalet eğitimi gibi zorlu konuların korku, üzüntü gibi olumsuz duygularla verilmesinin çocuğun gelişimini olumsuz yönde etkileyeceği düşünülmektedir. Çevreden öğrenilen bu duyguların önemi sebebiyle aile tutumunun olumlu olması çocuğun bu süreci kolay geçirmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırma kapsamında incelenen kitapların yarısından daha azında tuvalet eğitimi alan karakterin sorular sorduğu tespit edilmiştir. Piaget (2007), çocukların sordukları sorulara önem verilmesi onların düşüncelerini anlamaya yardımcı olacağını belirtmiştir. Çocuklar soru sorarak bilgilerini artırır ve düşüncelerini geliştirir (Yaralı ve Eren, 2020). Ebeveynler çocuklarının tuvalet eğitimine hazır olduğuna karar vermeleri için çocuklarının konuyla ilgili soru sorma vb. hazır olma belirtilerini görmeleri gerekmektedir (Baird ve diğerleri, 2019; Choby ve George, 2008; Erkan, 2023). Buna karşın incelenen 45 çocuk kitabı içerisinde yalnızca 14 tane kitapta tuvalet eğitimi alan karakterin sorular sorduğu tespit edilmiştir. Bu açıdan tuvalet eğitimi konulu çocuk kitaplarında çocukların merak ederek soru sorma davranışlarının yer alması önemli görülmektedir. Ebeveynlerin çocuklarının tuvaletle ilgili sorular sorması, yönergeleri alabilmesi ve tuvalete gitme isteğini ifade edebilmesi gibi aldıkları geri dönütler ile tuvalet eğitimine hazır olduğuna karar vermeleri gerekmektedir (Baird ve diğerleri, 2019; Choby ve George, 2008; Erkan, 2023). Bu nedenle tuvalet eğitimine hazır olma belirtileri içerisinde yer alan konuyla ilgili soru sorma davranışlarının tuvalet eğitimi konulu çocuk kitaplarında da yer alması çocukların kitapla özdeşim kurmalarına katkı sağlayacaktır.

Tuvalet eğitimi konulu çocuk kitaplarının çoğunluğunun çeviri eser olması ve incelenen çocuk kitaplarında Türk tipi tuvaletin yer almıyor olması kültürel farklılıklara duyarlı bir eğitim içeren kitapların ihtiyacını meydana çıkarmaktadır (Güzelyurt, 2020). Önen ve arkadaşlarının (2012) araştırmasında tüm yaş gruplarında tuvalet eğitimde en çok tercih edilen tuvalet tipinin Türk tipi olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra incelenen kitapların içerisinde Türk tipi tuvaletin (alaturka) hiç yer almadığı belirlenmiştir. Bu bağlamda Türkiye’de basılan kitapların çocukların yaşadıkları çevreye uygun olarak kültüre özgü kitapların yayınlanması önem arz etmektedir.

Çalışmanın sonucunda sağlıklı tuvalet alışkanlıklarına yönelik tuvalet eğitimi konulu çocuk kitaplarının son yıllarda arttığı, ancak niceliksel artışın yanında niteliksel olarak da yazarların, editörlerin kültürel hassasiyet ile konu hakkında bilgilenmesi istendik bir durumdur.

Çalışma dâhilinde incelenen kitapların çoğunluğunda okuyucuya öneri veya bilgilendirici notlara yer verilmediği belirlenmiştir. Bu bağlamda tuvalet eğitimi konulu çocuk kitaplarında ebeveynlere öneri veya bilgilendirici notların bulunması okuyucuya doğru kılavuzluk yapması bakımından önerilebilir. İncelenen tuvalet eğitimi konulu kitapların sadece birinde mahremiyet konusuna değinildiği görülmüştür. Bu nedenle tuvalet konulu çocuk kitapların içeriğinde mahremiyet konusunun ele alınması önerilebilir. Sağlıklı tuvalet alışkanlıkları kazanma süreci zorlu olabilmekte, alt kaçırma gibi sorunlar nedeniyle çocukların sağlık çalışanlarından destek alması gerekebilmektedir. Bu sebeple tuvalet konulu çocuk kitaplarında öğretici kimlikte genel olarak “ebeveynler” olduğu görüldüğünden, bu konuda yazılacak kitaplarda hekim, hemşire vb. karakterlerin de yer alıyor olması önerilebilir. Bu çalışmada araştırmanın sınırlılığı olarak sadece sözel olarak dile getirilen duygular ele alınmıştır. Daha sonraki çalışmalarda davranışlar ile gösterilen duyguların da ele alınması önerilmektedir.

Finansal Destek

Çalışma kapsamında finansal destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması

Çalışma kapsamında herhangi bir kurum, kuruluş ya da araştırmacılar arasında çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Kaynakça

- Baird, D. C., Bybel, M., & Kowalski, A. W. (2019). Toilet training: Common questions and answers. *American Family Physician*, 100(8), 468-474.
- Bayer, A. (2015). *Montessori yönteminin okul öncesi (36-66 ay) çocuklarının özbakım becerilerine etkisinin incelenmesi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi) Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Bolat, E. Y. (2015). 1-4 yaş arası çocuğa sahip annelerin tuvalet eğitimi kazandırma konusunda tutum ve görüşlerinin incelenmesi. *Hacettepe Journal of Educational Research*, 1(1).
- Choby, B. A. ve George, S. (2008). Tuvalet eğitimi. *Amerikan Aile Hekimi*, 78(9), 1059-1064.
- Çalışkan, H. (2019). *Okul öncesi dönemde çalışan öğretmenlerin mahremiyet eğitimi konusunda bilgi düzeylerinin belirlenmesi*. (Yayın No. 553158) [Yüksek lisans tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Çetin, N., M., Çanolu, Z., Özler, Z., Erol, K., ve Çilek, M. (2020). Tuvalet eğitimini etkileyen faktörlerin ve tuvalet eğitimi yaşı ile işeme disfonksiyonu arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi. *Türk Tıp Öğrencileri Araştırma Dergisi*, 2(3), 126-134.
- De Carvalho Mrad, F. C., da Silva, M. E., Lima, E. M., Bessa, A. L., de Bessa Junior, J., Netto, J. M. B., & de Almeida Vasconcelos, M. M. (2021). Toilet training methods in children with normal neuropsychomotor development: A systematic review. *Journal Of Pediatric Urology*, 17(5), 635-643.
- Diler, R. (2014). Mahremiyet eğitimi ve önemi. *Gaziosmanpaşa Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2(1), 69-98.
- Dinçer, Ç., Demiriz, S., ve Ergül, A. (2017). Okul öncesi dönem çocukları (36-72 ay) için özbakım becerileri ölçeği-öğretmen formu'nun geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 45(45), 59-78.
- Erkan, E. (2023). *Erken çocukluk döneminde duyu bütünleme çalışmalarının çocuğun özbakım becerilerine ve sosyal duygusal gelişimine etkisi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi) Konya Karatay Üniversitesi Lisansüstü Enstitüsü, Konya.
- Güneş, A. (2014). *Mahremiyet Eğitimi*. İstanbul. Timaş.
- Güzelyurt, T., ve Özkan, Ö. Ailede yaşanan değişimler: Çocuk kitaplarına yönelik bir inceleme. *Çocuk, Edebiyat ve Dil Eğitimi Dergisi*, 1(1), 1-19.
- Hassamancıoğlu, U., ve Ceylan, Ş. (2023). Cinsel gelişim: Çocuk kitaplarında üreme. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 56(2), 651-704.
- Hayati, D. J., ve Suparno, S. (2020). Efektivitas buku cerita bergambar pada keberhasilan toilet training anak usia 3-4 tahun. *Jurnal Obsesi. Jurnal Pendidikan Anak Usia Dini*, 4(2), 1041.
- Işıtan, S. (2016). Özel amaçla yazılmış çocuk kitapları. *Turkish Studies*, 11(4), 471.
- Karaduman, S. (2021). *4-5 yaş çocuğu olan anne ve babaların kabul red düzeyleri, çocukların duyu düzenleme becerileri ve duygusal davranışsal problemleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayın No. 692992) [Yüksek lisans tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Kayhan Aktürk, Ş. (2015). *Okul öncesi dönem çocuklarında duyu düzenleme becerileri ile akran ilişkilerinin incelenmesi*. (Yayın No. 428671) [Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Merriam, S. B. (2015). *Nitel Araştırma Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber*. Selahattin Turan (çev.). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Miles, M. B., ve Huberman, A. M. (2015). *Nitel veri analizi*. S. Akbaba Altun ve A. Ersoy, (çev.). Ankara: Pegem.
- Mota, D. M., ve Barros, A. J. (2008). Toilet training: Methods, parental expectations and associated dysfunctions. *Jornal De Pediatria*, 84, 9-17.
- Netto, M. B., Paula, J. C. D., Bastos, C. R., Soares, D. G., Castro, N. C. T. D., Sousa, K. K. D. V., ve Bessa Jr, J. D. (2020). Personal and familial factors associated with toilet training. *International Brazilian Journal of Urology*, 47, 169-177.
- Önen, S., Aksoy, İ., Taşar, M. A., ve Bilge, Y. D. (2012). Çocuklarda tuvalet eğitimini etkileyen faktörler. *Bakırköy Tıp Dergisi*, 8(3), 111-115.
- Piaget, J. (2007). *Çocukta dil ve düşünme*. S. E. Siyavuşgil (çev.). Ankara: Palme Yayıncılık.
- Ursavaş, N., ve Aytar, A. (2018). Okul öncesi öğrencilerinin su farkındalığı ve su okuryazarlıklarındaki gelişimin incelenmesi: Proje tabanlı bir araştırma. *İnformel Ortamlarda Araştırmalar Dergisi*, 3(1), 19-45.
- Uslu, S., ve Yaman, B. B. (2021). STEM temelli çevreci sifon etkinliği uygulamasından yansımalar. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 53, 457-494.
- Vermandel, A., Van Kampen, M., Van Gorp, C., & Wyndaele, J. J. (2008). How to toilet train healthy children? A review of the literature. *Neuourology and Urodynamics*, 27(3), 162-166.
- Yaralı, K. T., ve Ateş, R. C. (2023). Resimli çocuk kitaplarında mahremiyet eğitimine ilişkin unsurların incelenmesi. *Çocuk Edebiyat ve Dil Eğitimi Dergisi*, 6(2), 102-121.
- Yaralı, K. T., ve Eren, C. (2020). Children's Questions Through Their Mother's Answers in Early Childhood Term. *Journal of Current Researches on Social Sciences*, 10(1), 105-134.

- Yıldırım, A., Biçer, Ş., Hacıhasanoğlu-Aşılar, R., Özdamar, M. Y., Şahin, H., & Gül, V. (2020). The effect of education given to children with functional constipation and fecal incontinence and their mothers on anxiety and constipation management. *Florence Nightingale Journal of Nursing*, 28(3), 321.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.